

Aleksander Wiesław Zamojski (1929–2004)

Urodził się w Poznaniu. W 1948 roku rozpoczął studia na Wydziale Chemii Politechniki Łódzkiej, gdzie w 1952 roku uzyskał tytuł inżyniera, a dwa lata później – magistra nauk chemicznych. Tego samego roku przeniósł się do Warszawy – tam objął etat asystenta na Wydziale Chemii Uniwersytetu Warszawskiego. W ramach pracy doktorskiej, wykonywanej pod kierunkiem Profesora Osmana Achmatowicza, rozpoczął badania nad reaktywnością niektórych dienofili w reakcji Dielsa-Aldera, m.in. cyjanku karbonylu $\text{CO}(\text{CN})_2$ oraz mezoksalanu dietylu. W 1959 roku uzyskał tytuł doktora nauk chemicznych, po czym wyjechał na staż (1959-61) do *Eidgenössische Technische Hochschule* w Zurychu (Politechnika Federalna w Zurychu) w ramach stypendium Fundacji Rockefellera. Pracował wówczas u przyszłego laureata Nagrody Nobla (z roku 1975) Vladimira Preloga. Po powrocie do Polski kontynuował badania nad określaniem struktury antybiotyków rozpoczęte w Szwajcarii i w 1965 roku obronił pracę habilitacyjną p.t. „Struktura narbomycyny i innych antybiotyków makrolidowych”. Tego samego roku przeniósł się do nowoutworzonego Instytutu Chemii Organicznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, gdzie rozpoczął pracę jako docent, a od 1973 roku - jako Profesor. Był bardzo zaangażowany w sprawy doktorantów pracujących w Instytucie. Razem z Osmanem Achmatowiczem Jr. zmodyfikował m.in. zasady prowadzenia badań naukowych i uzyskiwania stopnia doktora nauk chemicznych, znacznie skracając ten proces.

Oprócz pracy naukowej związanej z antybiotykami Aleksander Zamojski rozpoczął nową tematykę dotyczącą totalnej syntezy monosacharydów, którą zajmował się przez prawie dwie dekady. W tej dziedzinie stał się jednym z największych autorytetów, zarówno w Polsce, jak i za granicą. Prace związane z diastereoselektywnymi przekształceniami cykloadduktów reakcji Dielsa-Aldera doprowadziły do zaproponowania nowej drogi otrzymywania racemicznych monosacharydów, co dało także początek nowoczesnej syntezie organicznej w Polsce, polegającej na dokładnym planowaniu kolejnych etapów, mając na uwadze wysoką stereoselektywność tworzących się produktów, przy zachowaniu wysokich wydajności reakcji. W latach 1971–72 i 1984–85 Aleksander Zamojski przebywał w Kanadzie na stażu u Profesora Waltera Szarka. Tam skierował swoje zainteresowanie w kierunku nowo wynalezionej reakcji Mitsunobu, później szeroko rozpowszechnionej w chemii cukrów. Zamojski prowadził również badania nad reakcjami fotochemicznymi furanu z glioksylanami alkilowymi, które dały podwaliny pod nową drogę otrzymywania węglowodanów. W latach 80-tych skupił się nad syntezą bakteryjnych lipopolisacharydów oraz dezoksycukrów. W ostatnim okresie aktywności naukowej pracował nad wydłużaniem łańcuchów cukrów poprzez reakcje ich terminalnych grup aldehydowych z odczynnikami Grignarda, co w konsekwencji doprowadziło też do zaproponowania syntez tiocukrów i tioglikozydów.

Profesor Zamojski był promotorem 19 przewodów doktorskich oraz opiekunem naukowym 5 habilitacji. Był autorem ok. 200 publikacji naukowych oraz współautorem 13 patentów. Napisał 10 rozdziałów książek i przeglądówek, w tym przełomowy artykuł w *Advances of Carbohydrate Chemistry and Biochemistry* z 1982 roku (*The Synthesis of Sugars from Non-Carbohydrate Substrates*; Aleksander Zamojski, Anna Banaszek, Grzegorz Gryniewicz, vol. 40, 1-129).

Aleksander Zamojski przeszedł na emeryturę w wieku 70 lat, ciągle współpracując z Instytutem Chemii Organicznej PAN prowadząc m. in. wykłady dla doktorantów. W ostatnim okresie życia zajmował się sprawami organizacji nauki w Polsce w ramach Komitetu Badań Naukowych.

Źródło: *Advances in Carbohydrate Chemistry and Biochemistry*, „Aleksander Wiesław Zamojski: 1929–2004”, Sławomir Jarosz, Marek Chmielewski; **2006**, 60, 18–25; [http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2318\(06\)60002-4](http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2318(06)60002-4).